

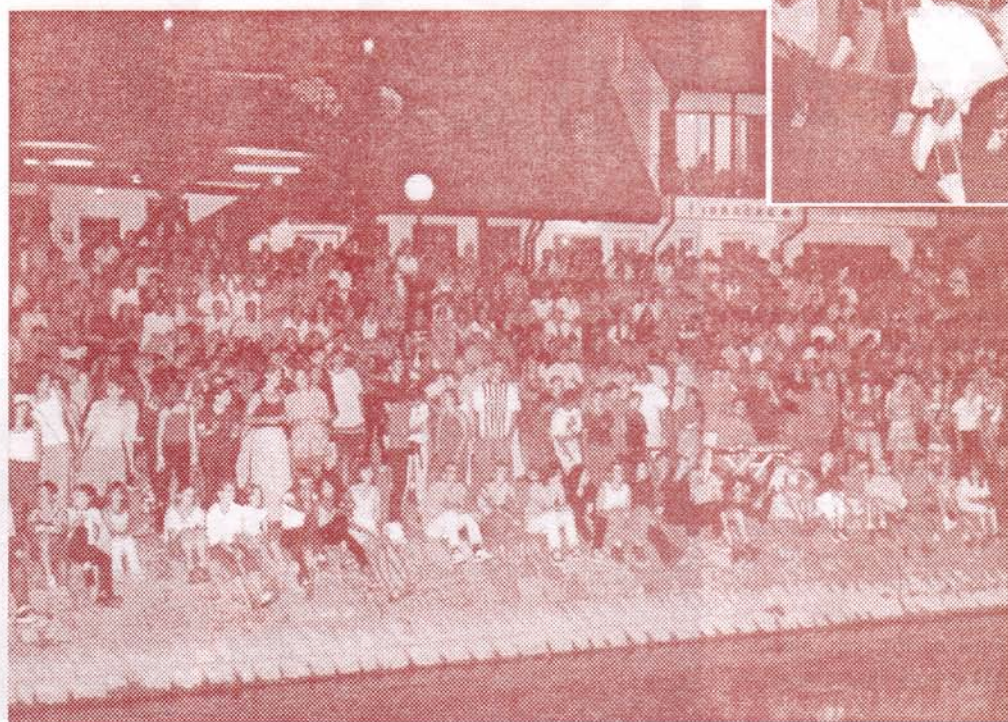
ТЕШЊАРСКИ ПАСОТИША

ГОДИНА XIV

26. АВГУСТ 2000.

БРОЈ 26

ЧЕТРНАЕСТЕ
ТЕШЊАРСКЕ
ВЕЧЕРИ
ПРОШЛЕ
У ЗНАКУ...

... РЕКОРДНЕ
ПОСЕТЕ
БРОЈНИХ
ПРОГРАМА
И СУШЕ

ТГ сусрети: Јован Лакатош, орнитолог и креативни фотограф из Апатина

ПРИРОДА И ЖЕНЕ ВАЉЕВА СУ ПРЕЛЕПЕ

Одавно о Вама знамо као аутору изванредних орнитолошких и уопште природњачких фотографија. Ипак, ко је све Јован Лакатош?

– По опредељењу сам орнитолог. Последњих 15 година лутам по свету и сликам све што је оку потаман, посебно радо сликам птице, тај дивни свет који је безазлен, непоновљив и неискварен. Јер, ми у свету данас, нажалост, имамо много тога што је супротно човекомерности и природности.

Наравно, ја не живим од мојих фотографија, нити живим од ових мојих птица које сликам по свету. Неке срећне околности су ми помогле да се тиме бавим, што је, иначе, изузетно скупо. Примера ради, отпловати до Камчатке и назад кошта 12-13 хиљада марака. Свет има пара а ми имамо духа, нескромно да кажем имамо знања, много воље, истрајности и снаге. На основу мог интернационалног реномеа, удружили смо те врсте предности, наше и њихове – финансијске, тако да, захваљујући асоцијацијама које се баве проучавањем и снимањем природе, ја путујем по свету.

Иначе, ја сам грађевинац по струци и у једном пољопривредном комбинату радим инвестиције. Нажалост, последњих година нема много пара, тако да имам више времена да се бавим овим што волим. За то имам изузетно разумевање у својој средини, у Апатину, које радо узвраћам и на овакав начин. Пропагирајући лепу природу и своја искуства са њом, желим да многи или бар неки увиде да је она много лепша кад је жива, него када је занемарена и уништена. И ова изложба у Ваљеву је мој позив и порука да се природа чува.

За нас је ово право откриће са Ваших фотографија и слајдова каква лепота и богатство обитавају око Апатина. Да ли смо довољно свесни да таквих бисера природе има још свуда око нас?

– Открићу вам једну невероватну истину. Уз силна путовања по свету, ја сам последњих година много путовао, боље речено ходао по српским планинама, чак и по вашем Медведнику, Јабланику, по Повлену... Ми заиста имамо дивну природу коју никад нисмо знали да пропагирамо. Довољно је да је одсликамо, да испричамо себи и свету истину о њој, да истакнемо лепоту природе која је око нас. Али, ни то, нажалост, не знамо јер патимо од потребе да идемо не знам где, на нека белосветска места. Тако, од силне шуме не видимо ни једно дрво, од силних дивота наше природе ми је, уствари, не примећујемо.

Слушали смо Вас како одушевљено показујете слајдове о чак 14 апатинских врста патака. Колико су оне заиста ретке и драгоцене?

– Доста је да вам кажем да долина Карпата и Панонска низија имају укупно 16 врста патака а Апатин, на својих само 330 квадратних километара има 14 утврђених, доказаних врста. Апатин је тако разнолик и богат биолошки простор. Недостају му само море и нека висока планина да би имао све што имају типични биотопи.

Знамо колико је времена, стрпљења и умешности потребно да се фотографски забележе ови јединствени тренуци пулсирања природе и њеног живог света. Да ли је Вама такав рад у природи напоран?

– Тајна фотографије је у њеној изузетној једноставности. Истовремено, фотографија је најсложенија симфонија која се може замислити. Лако или тешко – потребно је само да будеш у одређеном моменту на правом месту.

Снимајући свуда по свету, ја сам један од ретких Југословена који је доживео разлике у температурама у распону од чак 98 степени! На Камчатки сам био на минус 52 а у Ногоронгоро кратеру у Африци на плус 44 Целзијусова степена. То заиста треба издржати, боље речено, то се мора лудачки волети, јер, никакве паре не могу да вам то обезбеде, надокнаде или да вас натерају да се тиме бавите.

Ви сте и планинар, алпиниста који не зазира ни од самог „крова света“?

– Мада сам Војвођанин, мада ми у нашој околини осим неке веће бундеве немамо планине (осим наше Фрушке горе), ја нескромно стремим врховима света. Био сам на шест врхова од преко 5000 метара. Такви су Килимандиаро (5895), као и један од највиших врхова Хималаја – Имџао (6160), што је већ за богове и малобројне срећнике. Планина је нешто што се може волети као лепа жена. То је мој живот, то је та дивна ботаника у коју сам читав живот загледао. Иначе, нигде, па ни на највише светске висове, не крећем без камере. Снимам све што је оку потаман.

Хвала што сте делић божанске природе донели нама Ваљевцима, упутивши нас да се и сами у њу боље загледамо, да је чувамо. Доћи ћете нам опет?

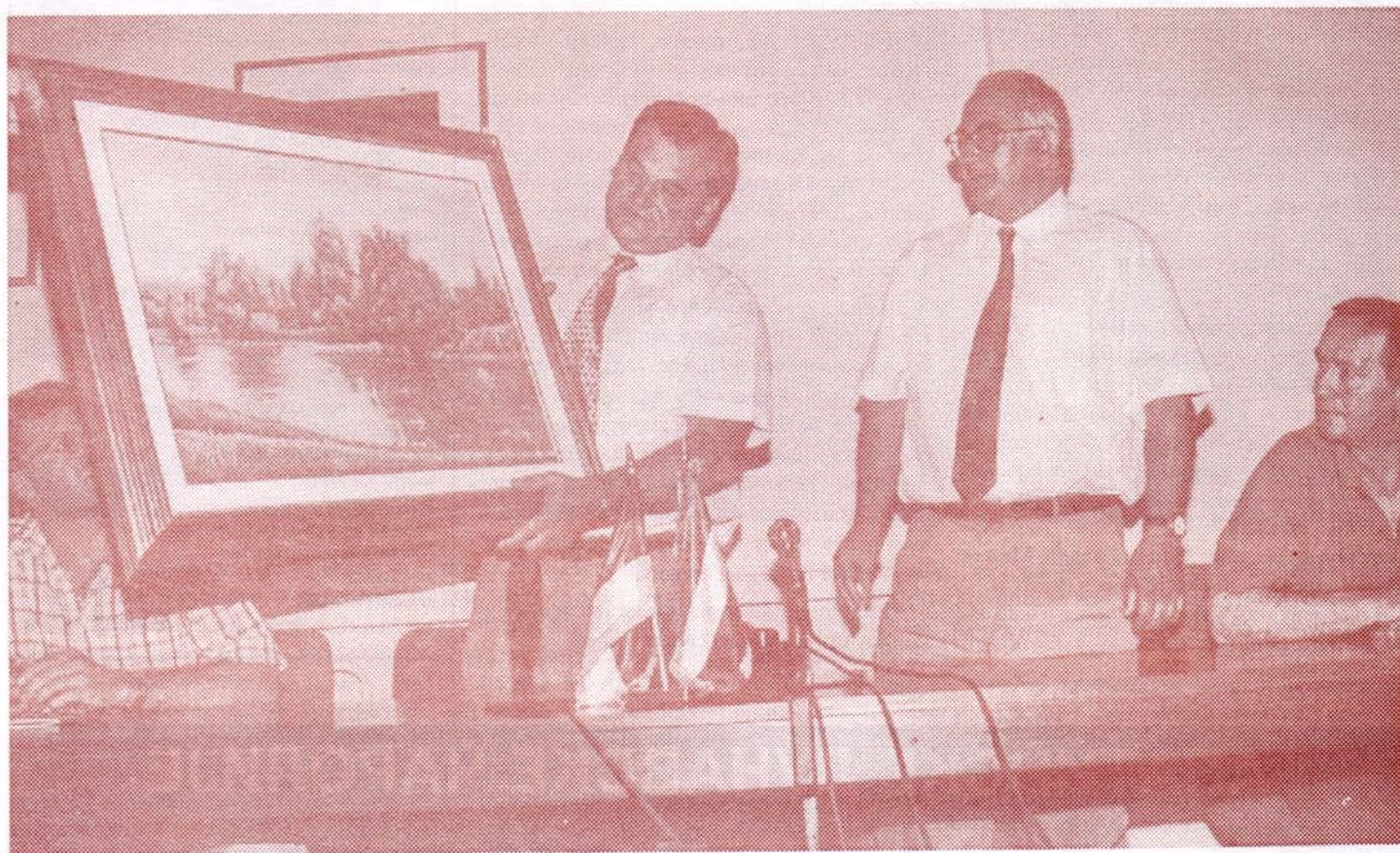
– Ја вам на тај начин доносим и најсрдачније поздраве са обала Дунава, из Апатина. Ваљево ми се врло допада. Ја волим лепе ствари, волим природу и уметност а младе Ваљевке су прелепе. Говорећи оком камере, ја сам срећан и надахнут у вашем граду. Овде се дивно осећам и будите сигурни да ћу ускоро опет доћи, не једном него и више пута.

Љ. К.

Сустрет привредника

БУДУЋНОСТ ЈЕ У ПРОИЗВОДЊИ ЗДРАВЕ ХРАНЕ

- Ми радикално морамо да мењамо привредну структуру, да развијамо нове гране индустрије - фармацеутску, хемијску индустрију и електронику. То је будућност развоја привреде, не само нашег краја, користећи природне ресурсе... Аграр, производња хране и то здраве хране, биће изузетно исплатив бизнис на почетку новог века, мерено потребама домаћег и пробирљивог, страног, тржишта. У будућности треба фаворизовати аграр, улажући у модернију опрему за наводњавање, кад је у питању Војводина и у бољу противградну заштиту, с циљем да произведемо обиље хране и за светску пијаци, излазећи из сировинске оријентације - поручио је **Миломир Мишић**, председник Већа грађана Савезне скупштине, приликом сусрета привредника Апатина и Ваљева на Тешњарским вечерима.

- Привредна сарадња два града већ постоји у индустрији грађевинског материјала. Креч из ваљевског краја користи се у „Рapidу“ као компонента за производњу опеке, која се потом делом уграђује и у објекте овог краја. Унапређење будуће сарадње у области аграра и туризма (Апатин има изузетну бању „Јунаковић“ а Ваљево Дивчибаре) умногоме ће зависити од међусобних контаката руководства овдашњих и тамошњих колектива и њихове способности да искористе објективне могућности - мишљења је **Владимир Ладовец**, председник Регионалне привредне коморе Ваљево.

- За разлику од послератног периода, када је окосница привреде Апатина била пољопривреда, лов и риболов уз постепен развитак речне пловидбе и бродоградње, сада је то индустрија и модерна пољопривреда.

Више од двадесет хиљада хектара плодних ораница у апатинској

општини испресецано је мрежом канала за наводњавање. Инвестиције ће убудуће усмеравати у модернизацију пољопривреде и наводњавања, у прехранбену индустрију, металски комплекс... У Апатину ради једна од најмодернијих пивара на Балкану. Покренута је и приватизација друштвених предузећа - подсећа **Душан Грбић**, председник Регионалне привредне коморе Сомбор, у чију су асоцијацију укључени и колективи апатинске општине.

Кроз сарадњу и кооперацију компатибилних привреда, какве јесу апатинска и ваљевска, могуће је остварити виши ниво финализације производње. Чули су се предлози да се мора кренути у дубљу, конкретнију сарадњу мањих капацитета, користећи компаративне предности, чинећи производњу рационалнијом.

У сусрету привредника, са апатинске стране учествовали су руководиоци следећих колектива: произвођача опеке „Рapid“, индустрије за прераду дрвета „Дунав“, Хладњаче, Речног бродарства, фабрике чарапа, „Металка“, Предузећа за примарну пољопривредну производњу... а са ваљевске стране директори „Диве“, „Мондкомерца“, „Ваљевопромета“, „Еуропрома“, ВИК-а, Стефил-а, „Крушика“...

У знак сећања на овај сусрет привредника, у оквиру традиционалне манифестације Тешњарске вечери, градоначелници Апатина и Ваљево др Живорад Смиљанић и Милорад Илић, разменили су поклон-слике на којима су мотиви старе чаршије, Тешњара и једног лепог дунавског рукавца.

Уз овај састанак организована је и изложба производа апатинске привреде.

Зорица Весић-Митровић

КЊИГЕ СА ИСТЕРА

Као град у гостима, Апатин је представио своју занимљиву књижевну продукцију. Родно место великог књижевника Ервина Шинка, у чијој је околини, у Пригревици, Бранко Ћопић подигао спомен-библиотеку, основао је 1969. године једну од првих књижевних општина. Недуго потом настала је и едиција „Дунавске искре“, у којој је објављено 10-так песничких наслова - Татјане Цвејин, Драгана Тодорића, Зорана Мандића, Душана Чурчића... Књижевна комуна објавила је и три зборника песничких првенаца, махом апатинских гимназијалаца, али се потом угасила.

После десетак година издавачког затишја, апатински писци стичу окриље у Културном центру. Одатле збирка песама новинара „Гласа комуне“ Душана Радивојевића „Радосна игра с лоптом“ добија награде Лимских вечери и „Милош Црњански“. У данашњој књижевној панорами Апатина су запажени учесници Тешњарских вечери песници Душан Гладих, Милан Миша Ћосић и Зоран Мандић (иако се у међувремену овај некада оснивач Књижевне комуне Апатин одселио у Сомбор).

Мандић истиче не само апатински свет књижевности, већ и читав архипелаг литературе у којем је њему нарочито драга књига историчара Милана Буквића „Апатин кроз векове“.

Душан Гладих, песник, сликар, писац радио-драма, глумац и музичар, иначе секретар Културно-просветне заједнице Апатина, похвалио се организовањем сусрета ханку песника у свом граду, као и првом југословенском антологијом ренга песама. Апатински часопис за науку и културу „Истер“ Ваљевцима је представио природњак и фотограф Јован Лакатош.

- Град који се спомиње чак 1011. године, где су птице прстеневане још 1909, а 15. јула те године и фотографисане (када неке дичне светске нације још нису ваљано ни знале шта је то фотоапарат), природно држи до своје дуге цивилизацијске традиције - каже господин Лакатош, објашњавајући истрајност Апатинаца да имају и озбиљан часопис за науку и културу. „Истер“ траје три године са по два броја.

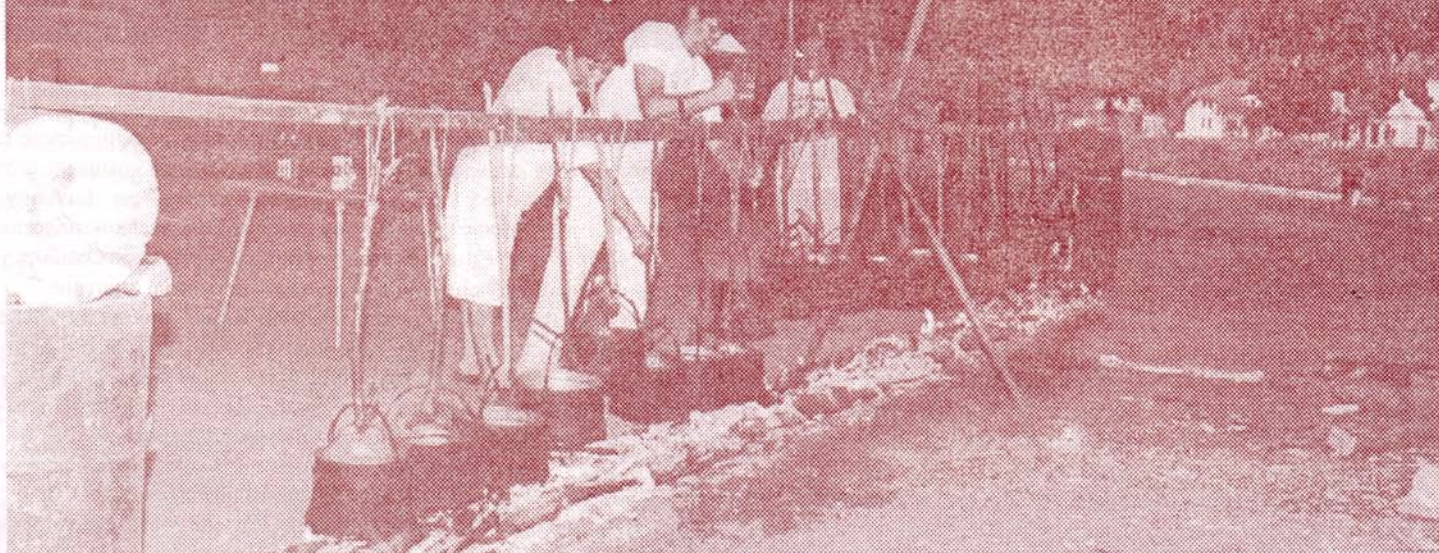
Песници из Апатина представили су се у Ваљеву стиховима из својих збирки.

ПОГРЕШНА УПОТРЕБА ЕМОЦИЈА

*Погрешном употребом
емоције у навику претварамо
Разбацујемо бисере
са оштрице живоћа
Погрешним рукописом љубави
помишљамо руже и коприве
у икебани осећања
На отворену рану
отворе
уместо мелема речи
стављамо
У поштомашници
поштом за дрво
од које је направљена
Прећућујемо
јутром
укус кафе и снова
Улазимо бројем година
не веселимо се
ни туђим рођенданима
Славе и не славио
Уз слике узгаса
мирно доручујемо
Не дружујемо
са једва преосталим познаницима
Пријатеље заборављамо
поштомашници
поштом све мање*

Душан Гладих

АПАТИНСКЕ ДУНАВСKE ЧАРОЛИЈЕ

Апатин је град на Дунаву и када је туризам у питању све је везано за Дунав и низ Дунав, рекао је, између осталог, Миле Буквић, директор Туристичке организације Апатин на промоцији туристичке понуде овог града која је протеклог петка организована у ресторану „Ловачки дом“. Окосницу туризма апатинске општине чини, како је рекао директор Дуњић, бањски туризам и Бања Јунаковић. Апатинци се успешно баве и ловним туризмом као и риболовом а, како су рекли, имају одличне услове и за научни туризам, па у блиској будућности планирају градњу марине на Дунаву.

Помоћник директора Бање Јунаковић, Драгомир Обрадовић је додао да се њихова бања убраја у млађе бање у Србији, да је званично основана 1983. године, али да се за минерална својства бањске воде знало још 1913. године. Минерална вода се црпи са дубине 70 метара а на самом изворнику тем-

пература воде је 51 Целзијусов степен. Бања прија свима који имају проблема са реумом и лечи од стерилитета. Иначе, Бања Јунаковић се налази на четвртм километру од Апатина, у старој храстовој шуми и сада броји 270 лежаја у друштвеном сектору. Гордана Јовановић, директор угоститељског предузета „Северна Бачка“ је рекла да у оквиру предузета „Северна Бачка“ послује 15 угоститељских објеката од којих су најпознатији „Шарап“ и „Бачка“.

На хладовитој тераси ресторана „Ловачки дом“ гости и новинари били су у прилици да дегустирају предјело са рибљом пантетом и димљеним шараном уз које је служен пренечен хлеб и да се послужи „љутом“ рибљом чорбом из котлића.

Занимљиво и поучно, али пре свега врло укусно!

Милена Петровић

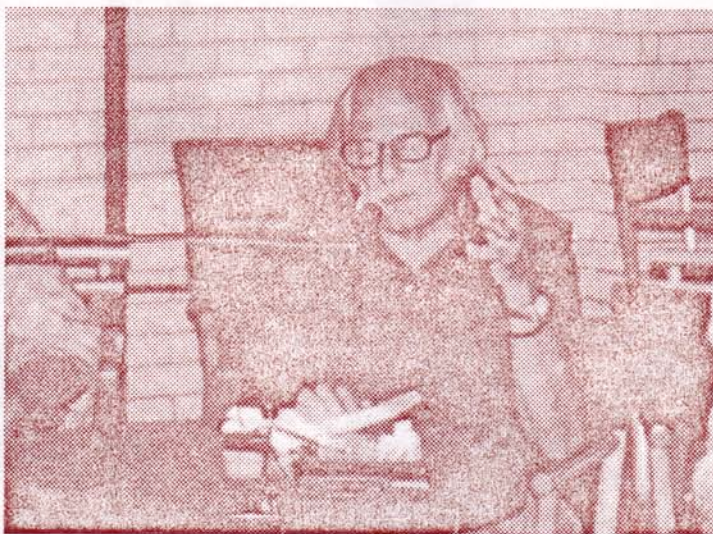
С ПЕСНИКОМ ДО ПОНОЋИ

ВЕЧЕ СА МИЛОВАНОМ ДАНОЈЛИЋЕМ

Ваљевски летњи фестивал од оснивања негује песничке митинге. Сваки до сада је имао многобројну публику. Памће се песничке вечери и на летњој позорници. Последњих година представљају се добитници награде „Десанка Максимовић“ за целокупно песничко дело. Овога пута био је то **Милован Данојлић** у недељно вече пред многобројним поклоницима његове поезије окупљеним на Тргу кнегиње Љубице.

Данојлић је пун сат, до поноћи, без предаха говорио своје одабране песме, избор из књиге коју му је уз награду објавила Задужбина „Десанка Максимовић“. За почетак, била је то песма „Ништа се на завршава“ и „Ничему нема краја/ничему нема утехе“, али, закључује песник, „С вечари у теби хује/тамне, топле речи“. Уследиле су песме тамног звука оовременских резонанци тескобе и неспокоја - „Пуна празнине“, „Најбољи начин“, „Псалам“, али и оне са песничким ироничним отклоном - „Ругалица изласку у Европу“, „Ругалица великој лудости“... У једној од старијих својих песама „Зимовник“, Данојлић каже: „Мало шта има да се каже/то има да се много ћути“.

Ваљевску публику песник је развеселио и разнежио једном

од својих првих песама од пре 40 година - „Како спавају трамваји“ и другима које је, условно, писао за децу, као и увек радо слушаним шаљивим римама: „Страх од промаје“, „Карађорђе и Бетовен“, „Ромео и Јулија“... На крају, биле су то лирске песме „Пут и сјај“, песма о суши још из 1960. године и „Тренутак историје“, коју је песник изговорио стојећи.

Све у свему, дружење са Милованом Данојлићем било је час чисте поезије а за њега, како је нетом поверио, најдуже читање које је до сада доживео.

О свом доживљају ове позне вечери у Ваљеву Милован Данојлић нам је, у краћем раз-

говору, рекао:

- Одавно нисам био у поноћ са овомлико благодоклоних људи који слушају поезију, који су дошли на једно место да доживе нешто што превазилази наше свакодневне тегобе и преокупације. Одавно нисам видео у поноћ овомлико живота, живота у вишеструком смислу речи, живота у људима, живота у надама, у тежњама и у поверењу у нешто чему ми пишући, компонујући, сликајући и вајајући тежимо и што зовемо лепотом.

Врло ми је драго што сам био у Ваљеву и захваљујем се овој публици на једночасовном слушању и стрпљењу.

Мислите ли да су нам и у овако тешким временима потребна оваква велика окупљања, овакви градски фестивали?

- Мислим да је управо у овим временима то и најпотребније. Јер, ако сад клонемо, онда смо пропали и за касније и заувек. Сад треба издржати и рекао бих да наш свет још има животне снаге да не клоне.

Пада ли Вам тешко да гостујете овако доцкан до поноћи?

- А не, читао бих ја оваквој публици до зоре, него сам се бојао да је не „удавим“. Превише песама, то је ипак мед који је скупљан годинама и леценијама и сад га одједном овако баците - то може да буде мало прелатко и да засити људе.

Још сте у Вашим Ивановцима, читава ово лето?

- Само још два-три дана, већ месец и по дана сам ту.

Суша је, поготово у селима, велика невоља?

- Да, суша је страшна и о томе сам понешто писао овог лета.

Нисте раније толико дуго овде боравили?

- Био сам и два месеца, али ништа нисам радио. Сада сам пуно радио, имао сам пуно посла у селу, па сам јурио све време.

Љ. К.

ПОЗОРИШТЕ ПОД ТЕНДОМ

С временом се никад не зна. Организатори су желели да позне ноћне представе на позоришном Тргу кнегиње Љубице заклоне од могуће кише и свежине а оно - „удариле звезда“ и дању и ноћу. Тенда скратила видик, заклонила поглед на звездано небо - најлепши животни и позоришни декор...

Било како било, није изостао ни мали позоришни фестивал. Вечери: најпре „Покондирена тиква“ АП „Абрашевић“, „Сироти мали хрчки“ Вечине „Мале сцене“, посрба Мрожекових „Емиграната“ са Књићанима Јовом Максићем и Драганом Колунџијом за Вече српске Далмације, иронијски помак у новосадској поставци Мир-Јаминог „Рањеног орла“ глумца и редитеља из Ваљева Ивана Церовића и изврсна представа групе „Пад“ из Новог Бечеја „Пуковник и птица“ у режији Милоша Латиновића.

На дну тенде никако се не би могла уденути Абрашевићева представа „На дну“, па више чуди што су је уопште стављали у програм, него што је отказана.

In memoriam

МИЋА ТОМИЋ

У Београду је у среду, 23. августа, у 81. години преминуо Мића Томић, истакнути позоришни, филмски и телевизијски глумац, пореклом Ваљевац. Остаће упамћен у аналима Београдског драмског позоришта, Атељеа 212 од његовог оснивања са улогом Поца у легендарној првој поставци Бекетовог комада „Чекајући Годоа“ и као самостални позоришни стваралац, активан до последњих својих дана. Добитник је награде „Павле Вујисић“ за животно дело. Примајући је 1997. године, изјавио је, скромно и духовито, да је награда вероватно припала дужини његовог глумачког стажа и „свема секирама“, јер је тада имао 77 година.

ХИЛАНДАРЦИ

Један од домаћина Тешњарских вечери било је и Друштво „Хиландар“ које је приредило изложбу својих књига и хиландарских духовних сувенира, као и предавање иконописца Душана Новаковића о 2000 година хришћанства.

Друштво „Хиландар“ основано је на Велики четвртак 1997. године. Има 20 чланова који врло прилежно, достојанствено и зналачки негују традиције „најдоњег камена наше духовности“. Трибине, промоције и духовне академије „Хиландара“ су међу најпосећенијим догађајима у Ваљевоу. На њима су међу најугледнијим гостима били лане упокојени отац Митрофан, први епитроп Манастира Хиландара, као и песник Матија Бећковић, чија ће се беседа о 800 година Хиландара у препуној Свечаној сали Ваљевске банке памтити.

Друштво негује пробрану духовну издавачку делатност. До сада је објавило наслове: „Зидари живота“ Григорија Петрова, „Живот Св. Саве“ владике Николаја Велимировића, „Света литургија“ и

„Пост и његов значај“ владике Артемија, „Тајне исповести и пример покајања“...

Својим најзначајнијим подухватом Друштво „Хиландар“ цени отварање Милосрдне амбуланте „Св. Симеон Мироточиви“, 14. марта ове године, у сарадњи са ваљевском Црквеном општином.

Чланови и следбеници Друштва, њих 40-так, су пет пута до сада ходочастили Светој Гори где су, фебруара 2000. године, за две седмице, обишли 10 манастира и боравили пет дана у Хиландару.

Од председника Друштва „Хиландар“, Зорана Петровића, сазнајемо да планирају увођење и специјалистичке праксе у Милосрдној амбуланти, будући да учестало пристижу драгоцени дијагностички инструменти, захваљујући хуманитарној помоћи православних донатора из иностранства, али, све чешће, и од других благонаклоних хришћана из света.

Љ. К.

ДВА МИЛЕНИЈУМА ХРИШЋАНСТВА У ВАЉЕВУ

До 22. октобра све ће бити спремно за свечаност освешћења Цркве посвећене Светом Ђорђу у Новом насељу коју подижу браћа Видоје и Владислав Вујић. Овим чином обележиће се и завршетак Конака, уређење порте и трга. Владика Шабачко-ваљевске Епархије, господин Лаврентије и председник Скупштине општине Милорад Илић, постигли су договор да се овим чином обележи у Ваљевоу два века Хришћанства. Постигнута је и сагласност да се тргу да име владике Николаја Велимировића.

Цркви у Новом насељу која се гради три године пројектовао је 1938. године за потребе верника Јесеница и околних села, архитекта Драгомир Самокресовић. Из архиве у Ваљевској цркви пројекат је препоручен браћи Вујић који су у сарадњи са градом одлучили да уреде и повећају трг у Новом насељу. Звоник цркве освештан је у мају ове године а с пролећа је почела изградња и здравствене амбуланте, још један допринос Вујића уређењу целог комплекса јавног трга.

Првобитни пројекат дорадили су арх. Ружица Максимовић и инж. Владимир Спасојевић. Конак, који је већ завршен, пројектовала је Ружица Максимовић. Уређење партера целог трга, дело је Небојине Алића, инжењера хортикултуре. Ових дана постављају се на прозоре цркве витражи, укупно једанаест, академског сликара Милана Николића из Шапца. Иконостас у мермеру класе вајар Чеда Мркајић, сестринство Манастира Телије ради иконе, царске двери припремају мајстори дубореза из Манастира Дечани. За који дан почеће сликавање храма. Екипу сликара предводи Миломир Романовић.

Зелене површине трга већ су затрављене, посађено дрвеће, тује, прилази тргу су у завршној фази као и зграда амбуланте. Цео простор има везу са дворним школом и обдаништем. Као пешачка зона, у којој је предвиђен простор и за мању пијану, већ сада усмера све комуникације људи Новог насеља у средишту које им је одувек недостајало.

Љ. Љ.

ПОЕТИКА ГРАДА – ВАЉЕВСКИ РОМАН

Ваљевска библиотека покренула је драгоцено истраживање феномена који слови под називом „Ваљевски роман“. Истраживање је замeтнуто на Догађањима у библиотечком дворишту овог лета а настављено на Тешњарским вечерима. До сада је њиме обухваћено 20-так ваљевских романсијера са 40-так романеских књига које су, прошлог понедељка, стављене на увид фестивалској публици лепо опремљеном и прегледном изложбом, као и специјалном публикацијом у издању Тешњарских вечери.

Ваљевска библиотека намерава да најесен организује научно-истраживачки скуп са уваженим знацима за даље истраживање овог феномена завичајне књижевне историографије. Ту би се књижевно-историјски и књижевно-теоријски уобличио све оно што подразумева пројекат „Ваљевски роман“ у којем су, за сада, окупљени ови аутори: Љубивоје Адамовић, Снежана Адамовић, Мило Глигоријевић, Живан Грујичић, Драгутин Илић Јејо, Врбислава Кика Старовић, Божин Јаневски, Вера Колаковић, Зоран Јоксимовић, Лука Јовановић, Јанко Левнајић, Дарко Марјановић, Војин Марковић, Радован Бели Марковић, Душан Николић, Драган Орловић, Славен Радовановић, Љубица Ножица Ђубана, Радоје Павловић, Милош Табић Томас и Станоје Ћебић.

- Сви завичајни романсијери су живи, осим Драгутина Илића и Луке Јовановића, тако да се и по томе може закључити да је „Ваљевски роман“ новијег датума, запажа **Остоја Продановић**, директор Ваљевске библиотеке и један од водећих аутора овог истраживања и подсећа да је први ваљевски роман „Под туђим небом“ штампан 1922. године а написао га је **Драгутин Илић**. Продановић, уз то, сматра:

- Очигледно је да је шињел из којег је изашао ваљевски роман сјајно дело - „Мемори“ проте Матеје Ненадовића. Наравно, они немају стриктну романеску форму, али, отуда је проистекла сва ваљевска књижевност.

Без сумње, све ваљевске ауторе романа - било да су још овде, било да су се још давно отиснули од завичаја - обједињава та

танана, мисаона и мудра завичајна поезика, рекло би се у овим временима превасходно урбана. Тако су је ове Тешњарске вечери на Тргу кнегиње Љубице осликали неки од романописаца: **Вера Колаковић** („Портрет лепе маме“), **Драган Орловић** („Љубав и рат“), **Славен Радовановић** („Повест о спису Рајмонда Лиџа“ - поглавље „Како је бомбардован Београд?“) и **Јанко Левнајић** („Радионица за израду наочара“).

МАЛИ ТЕШЊАР

Ваљевски малишани су и ове године могли да уживају у програмима њима намењеним, али допадљивим и за одрасле

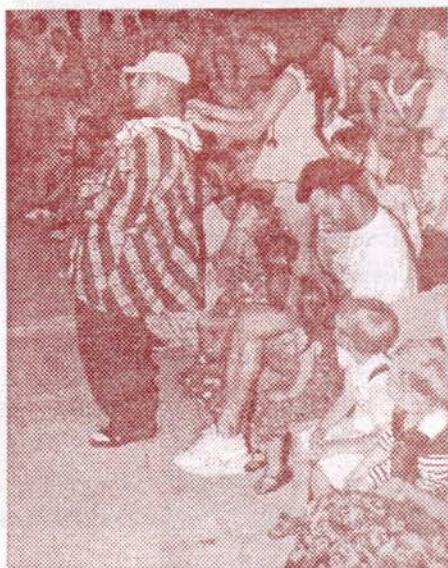
У представи „Луткопут“, луткар **Горан Баланчевић** и балерина **Наташа Тодоровић**, заједно са публиком коју су позвали да арбитражу у њиховим неспоразумима, мапет-луткама и марионетама, кроз песму и игру, путовали су у машти кроз државе, просторе и време, да би се на крају вратили на почетак, на Трг кнегиње Љубице.

На истом месту, дан касније, помало несигурно, 85 малих манекена Студија М из Ваљева, узраста од три до 12 година, начинило је прве кораке на путу, можда блиставе каријере топ-модела, којима су,

ако не по професионалности, онда по шарму сигурно могли да конкуришу.

Исто вече на летњој позорници, глумица **Маријана Вићентијевић** повезала је у складну целину делове колажа које су чинили: **Невена Милев**, **Марија Сиринки** и **Јован Новаковић** са „Песмом малих Ваљеваца“, десетогодишњи гусар **Петар Влаховић**, КУД „Абрашевић“, рецитатор **Далибор Кочић**, мали манекени Студија М и плесне групе организације „Здраво да сте“, деце три ваљевска вртића и студија „Ритам, музика и плес“. Фино везивно ткиво били су монолози и сонгови из представе „Четворо против бабароге“, и духовите најаве младе глумице **Маријане Вићентијевић**.

С. Петровић

ДАЛМАЦИЈА У ОКУ И СРЦУ

„Вече Српске Далмације“ саткано од књижевне вечери, представе „Емигранти“ и представљања традиционалне кухиње тог поднебља, носталгијом је обојило шести тешњарски дан.

Припадајући генерацији на коју су се обрушиле најцрње слутње из тестамена Владике Далматинског Стефана Кнежевића, представници Српског културног друштва „Зора“ (Книн-Београд) невољно су слушали аплаузе после својих беседа на књижевној вечери. „Приличнији би нам био молитвени тропрст“, рече историчар др Вељко Ђурић Мишина обраћајући се присутнима у Галерији „34“. Укус тешке (и) мемоарске прозе и поетских записа Здравка Крстановића и Милоша Кордића, као и казивања уредника „Зоре“ Николе Церовца опоменули су, још једном, на кобност лакомисленог (само)заборава. Подсетили су Крајишници и на бунцијску и правдољубиву природу попа Петра Јагодића Курише, због које је четири пуне деценије тамновао у Венецији.

После „34“-ке караван Српске Далмације запутио се ка Тргу кнегиње Љубице где је публика била у прилици да види Мрожекове „Емигранте“ у режији Предрага Бајчетића и Јовице Павића и „посрби“ свих актера. Глумцима Јови Максиму и Драгану Колунији најжалост, због густог испреплитања није било одвише тешко да транспонују емоције и трагизам прогнаничких битисања. После опоре, жалобне завичајне песме којом се завршавају „Емигранти“ најпре више-значни тајац, а затим и позив на „бис.“ Сузе као да је мало ко и покушавао да сакрије.

Тек у ресторану „Јефимија“, уз чаролије медитеранске трпезе, упловише Далматинци и њихови гости у ведрије расположење уз дуо гитару „Далмос“ испрва „у по гласа“ присећање на Тврђаву, Крку, Равне котаре... Касније, богами, када је вино учинило своје, громогласно су се низали сочни стихови упамћени из родног краја. А на трпези и најмањи детаљичи изазива обиље асоцијација. „Бајами, нисам

КРАЈИНА

*У љаскозорје зборе воде
свака капљица свијетли
уморно људи ходи
и печују се више ђијејли
земли.
по они са небеса*

*Љавчица дише, босиљак, мрав;
обезљуђен пејзаж сав.
љроћнатикову душу стјреса.*

*куће од ђејела оћипиле са родама
дух Божији лебди над водама.*

Здравко Крстановић

их видео, а камоли проба' од 95" - говори историчар Свемир Поповић, некадашњи Бенковчанин. „Пусту бајаме, пробај жутину“ - додајује му земљак Ђуро Лакић. „Полако, удариће вам у главу, одвикли сте се за ових пет година“ - чује се нечија упадица са суседног стола. И тако, до свитања. „Са „Зором“ смо почели, ред је да у зору и завршимо“ - рече неко на растанку, гласом храпавим од вина и сећања...

Велибор Марјановић

НАГРАДЕ ТЕШЊАРСКИХ ВЕЧЕРИ

Стручни жири на чијем челу је био професор Радослав Пауновић из Београда прогласио је, након трочасовног дегустирања, четири најбоље ракије овогодишњих Тешњарских вечери. Прво место је припало произвођачу Драгољубу Панићу из Вироваца, друго Момчилу Стефановићу из Осечине, треће Зорану Милинковићу из Буковице и четврто Милошу Перићу из Ваљева.

Ове године у конкуренцији је била 21 ракија и према оцени жирија овога пута је била врло јака конкуренција. У најужу избор није ушла чак ни ракија која је прошле године била победник.

За најбоље уређен излог, ове године, проглашен је излог Робне куће „Београђанка“ у Ваљеву.

Еко-награде, овогодишњих Тешњарских вечери, припале су приватним фирмама АБЦ-тест и Техно-рад из Ваљева. Од појединаца ЕКО награда је припала инг. хортикултуре Драгану Недељковићу из Ваљева.

МУЗИЧКЕ ПРЕМИЈЕРЕ

Једине овогодишње фестивалске премијере, дакле програми припремљени управо за овај фестивал и у његовој продукцији, била су три концерта: „Незаборавне песме“ („Један човек и једна жена“, „Месечева река“, „Говори тише“, „Девојко мала“...) у извођењу Абрашевићевог омладинског хора и Квартета Лазара Аврамовића који је, са Иваном Милутиновићем и Бојаном Аврамовићем, аутор аранжмана. Остаје за жаљење што хорски звук незаборавних мелодија није најбоље допирао до публике, из још неразјашњених разлога.

Квартет Лазара Аврамовића

Завршне вечери фестивала обележили су још два „Абрашевићева“ концерта: „Музички споменар Томе Здравковића“ који је извео Велики градски оркестар са солистима и диригентом Мирољубом Филиповићем, као и вечерашњи концерт „Музика

Омладински хор КУД „Абрашевић“

латина“ АБВ бенда по избору и аранжманима др Воје Милутиновића и Лазара Аврамовића.

Својеврсна премијера био је и први наступ на отвореном простору „Сање и Балканике“, наравно и због придруживања хориста „Абрашевића“. Увек нови и другачији били су и цезери, овог пута изврсни Секстет Лазара Тошића, бубњара који каже да нигде нису добили већи аплауз.

Међутим, по масовној наклоности публике фолклористима и даље једино понекад конкуришу мегазвезде рока. И ове године свуда око летње позорнице врело је за време наступа фолклориста „Абрашевића“ и гостујућег КУД „Дунав“ из Апатина са Друштвом „Крушић“.

КЕЛТИ - ТО СМО СВИ МИ

Ако се искључи рок, онда се добије наступ групе „Ortodoks Keltsi“ и пренупе трибине летње позорнице на Колубари, као и мост преко којег је за време трајања концерта било тешко прећи. Страховања организатора како ће Ваљевци прихватити традиционалну ирску музику коју свирају београдски рокери, биле су без основа. Око сат и по времена публика је уживала у веселим тоновима ирског рока, поскакујући у такту музике. После вишеминутог аплауза на крају концерта, бенд је на велике захтеве одсвирао још две песме на бие.

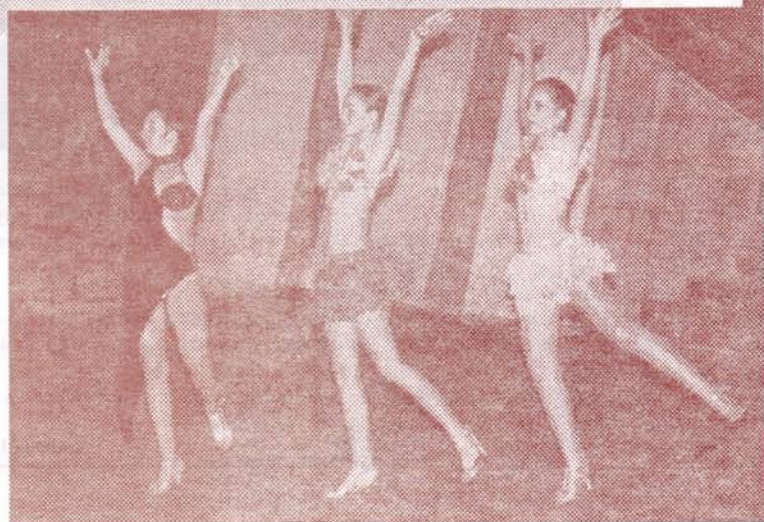
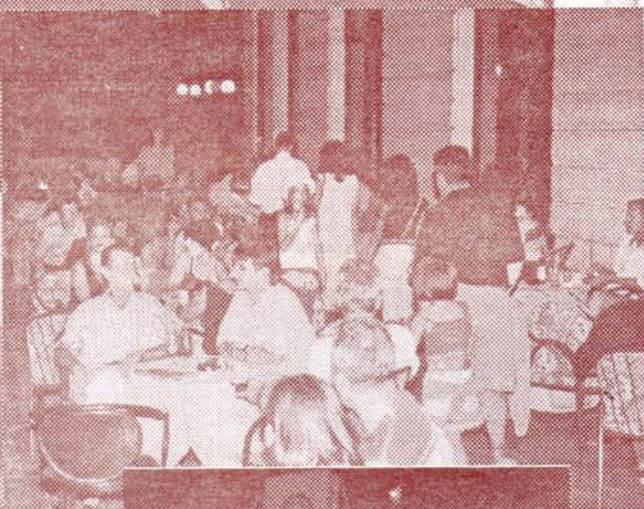
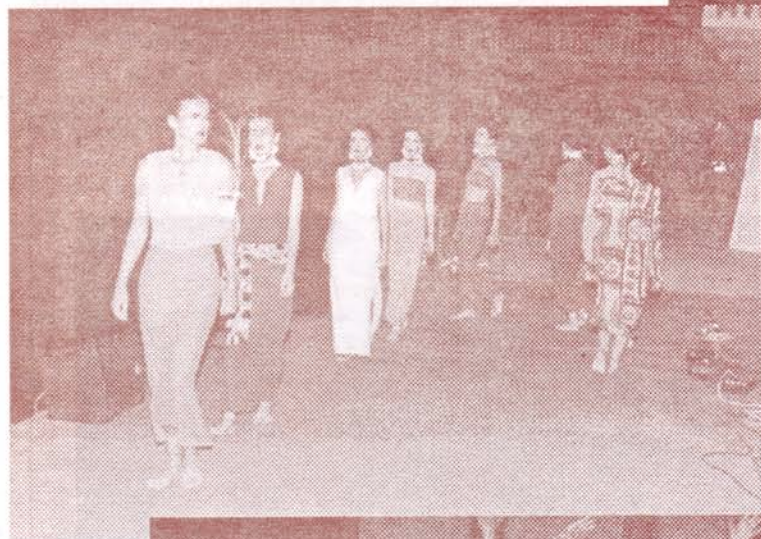
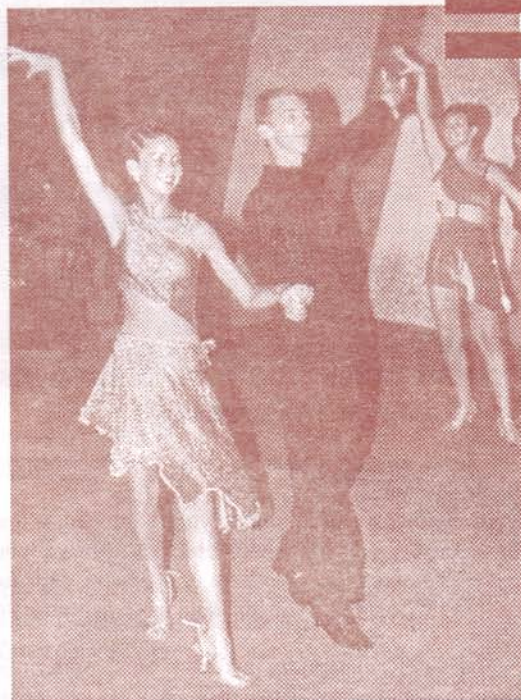
Пошто су „Ortodoks Keltsi“ први пут свирали у Ваљеву, певача групе **Ану Петровића** питали смо о утисцима:

„Овај концерт је показао да је ваљевска публика заинтересована за нас, а ми смо паравно заинтересовани за свирке у Ваљеву, тако да се надам да ћемо у најскорије време поново доћи овде. Када негде долазиш први пут, онда једноставно не знаш шта да очекујеш, а ово је превазишло сва наша очекивања. Ја сам и лично везан за овај град и имам обичај да с времена на време дођем.“

Сви ме питају зашто свирамо баш ирску музику. Чудан је то спој, Ираца и Срба, некако метафизички. Келти су живели овде до 5. века пре нове ере, па... Келти, то смо сви ми, шта год то да значи.“

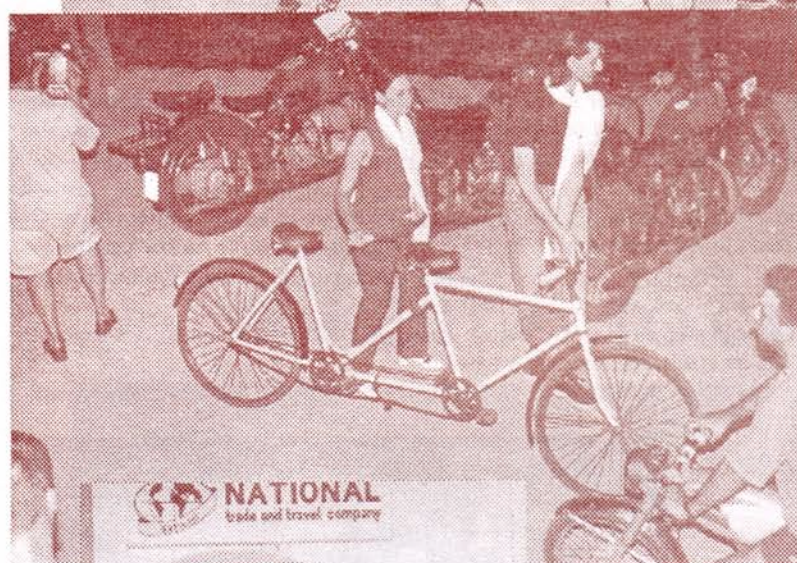
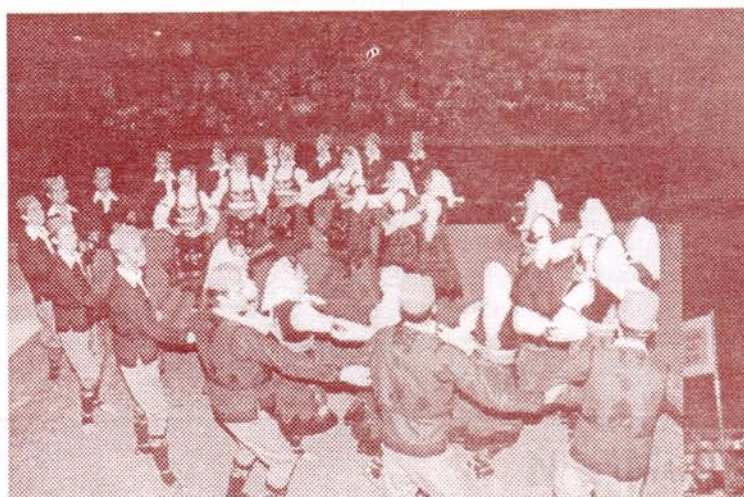
Слађана Петровић

Ваљево од

10 Вечери

Фотографије: Златомир Марковић

 NATIONAL
trade and travel company

О ЈАБУЦИ И МАЦИ

Сваке године Тешњарске вечери представљају неки од елитних часописа за науку, уметност и културу. Овога пута пажњу ваљевског читалишта привукао је часопис „Кодови словенских култура“. Часопис излази у Београду од 1996. године и мултидисциплинарно, свеобухватно настоји да темељно истражује универзални архипелаг словенске културе и словенске цивилизације - фолклорно, језичко, књижевно и свако друго наслеђе, у међусобном прожимању и интеракцији његових знаковних скупова.

До сада су изашле четири књиге-свеске „Кодова“, свака посвећена једној од тема - свет биљака у сваковрсном његовом значењу утканом у живот словенских народа, потом храна, свадба а у октобру ће се појавити и свеска о словенској пољопривреди.

Уредник часописа **Дејан Ајдачић** истиче потребу да се њиме успостави мето-

долошка синтеза истраживања сваког појединачног феномена словенске традиционалне културе, са стручњацима свих релевантних подручја - лингвистима, етнографима, историчарима књижевности, фолклористима... **Тања Петровић**, млади лингвиста и стални члан редакције „Кодова“, каже да се традиционално наслеђе Словена из дубоке прошлости најпоузданије може реконструисати из старих фолклорних записа, јер прасловенска култура практично више не постоји. Тако часопис „Кодови словенских култура“ употпуњује мозаик о старим и о данашњим Словенима.

Више прасловенима него живим Словенима у овом часопису се бави класични филолог, Ваљевац **Александар Лома**. Темелјан, мултидисциплинарни приступ сваком словенском етно-лингвистичком коду он је занимљиво илустровао

примером појма јабуке - од биљке, преко хране, њеног удела у нашим календарским обредима, дела тела (адамова јабучица)... Било би занимљиво знати одговор због чега се печена јабука ставља у уста божићној печеници. Дакле, један исти појам, иста реч, обитава у различитим кодовима. „Оно што у свакодневици користимо као узречицу или флоскулу, иза себе крије неко тајно значење“, каже Александар Лома, помињући узречицу „појела маца“ за коју је у „Кодовима“, поређењем народних песама разних словенских народа о неваљалој мачки, предочено да се ради о једном дубоком и старом начину симболичког изражавања.

Много тога лепог и занимљивог из наше древне културе може се наћи и себи разјаснити у часопису „Кодови словенских култура“.

С. М.

ОЛДТАЈМЕРИ

При светлима првог сумрака, прошле среде кренула је необична колона возила улицама града - променада „олдтајмера“, старих, отмених аутомобила, први велики подухват и промоција ваљевског клуба у оснивању „Ветеран“.

Коњи вранци „повукли“ су за својим шпедитером (са цистерном ваљевског пива) 30-так старих добрих двоточкаша и четвороточкаша, лепотом никад превазиђених. Ваљевци који су се затекли на улици одушевљено су поздрављали овај дефиле. Јер, „олдтајмери“ су познвали у неко прошло време, пренуло лепих успомена („Старо, старо ми дајте...“), али и време будуће. Први српски аутобус „пионир“ позивао је: „За Београд...“

После свечане променаде, „олдтајмери“ су сишли до реке - на летњу позорницу, где су пристали стрпљиво се излажући погледима и питањима радозналих Ваљеваца - љубитеља старина. Најатрактивнији је био бентли S I из 1952. године, власништво **Санта Хауића** из Београда, али и јагуар (из 1961) BMW (40, 51, 67), кабриолет ФИАТ (60), мотоцикли - тријумф (25) и Ђилера (38), тандем-бицикл **Бране Драгојевића** из Причевића...

Учесници дефилеа „олдтајмера“ допутовали су на Тешњарске вечери из Београда, Суботице, Ужица, Сомбора, Пећинаца... Са клубом „ВЕ-ВЕ“ биће их, сигурни смо, убудуће чешће а нашим улицама. Да их красе. Јер, није све у брзини.

Милица Чулић

У ПРОШЛОСТИ УВЕК НОВОГ

Рекло би се по наслову „Ужичко-ваљевска митрополија 1739-1804“ да је реч о књизи која може бити занимљиво штиво за историчаре и људе сродних струка, међутим, након разговора са аутором мр БНедељком Радосављевићем схвати се да је у питању заблуда и да је реч о књизи занимљивој за шири круг читалаца. Јер, доста тога новог из периода који у српској историографији није био заступљен, пре свега зато што није било довољно доступних историјских извора. А и то је, уз остало, интригантна за истраживање и нова открића. Сам аутор Радосављевић о томе говори: „Ради се о подручју Западне Србије и Шумадије, пре свега о црквеној структури, али додирнуте су и друге теме попут миграција становништва, учешћа свештенства и њихових архијереја у ослободилачким покретима у то време. Уз то, истраживање њиховог образовања, књижевног преписивачког рада и сличног, био је заправо покушај да се неки стереотипи развију, попут оног коју је историографији наметнуо Вук Караџић.“

Истраживање Недељка Радосављевића је показало да овдашњи свештеници не да нису били писмени или полуписмени, како је тврдио Вук Караџић, већ сасвим супротно. Школовали су се у

Карловачкој богословији, студирали филозофију у Пешти и Сегедину, добијали парохије у Срему, за шта је услов био да су писмени и да знају да раде свој посао.

Посебно занимљив део у књизи Недељка Радосављевића је о миграцијама и сазнање да је ваљевски крај био подручје ка којем су кретали људи из Ужичке и Соколске нахије јер је ту било топлије и богатије а одавде су одлазили у време великих криза и ратова и то преко, у Срем.

У оквиру представљања ове значајне студије, у Галерији 34, исте вечери било је речи и о 34. броју Гласника Ваљевског архива, посвећеном 100-годишњици електрификације Ваљева, часопису који већ 34 године излази и за који се може слободно рећи да је постао институција, јер 200 значајних прилога из завичајне историје ваљевског краја, колико их је објављено током протеклих година, су извор који истраживачи историје овог краја не могу заобићи. По речима директора Архива БМилче МадинаД, у овом делу Србије од историографских часописа остао је само „Гласник“ у Ваљеву.

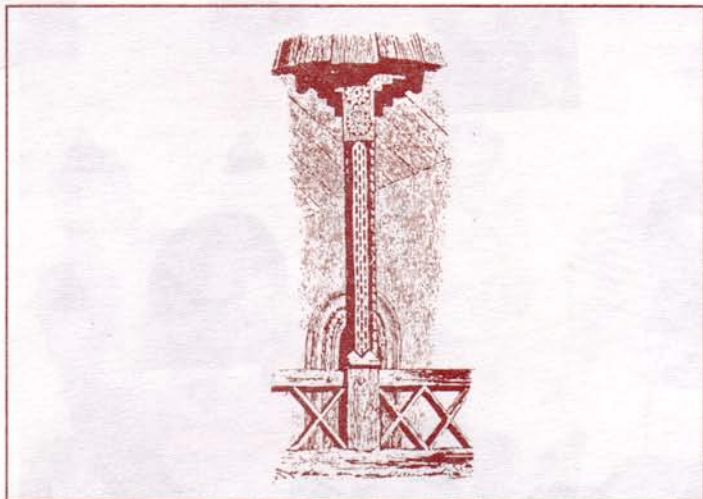
С. Митровић

ИЗ СТАРОГ АЛБУМА

ЕТНО-АВАНГАРДА У ТЕШЊАРУ

У Галерији „Ум-етно-ст“ у Тешњару током Вечери је отворена продајна изложба трикотаже ручне израде „Сипорта“ из Пожареваца. Креатори уникатних радова од вуне, конца а за ову летњу прилику претежно од памука, су **Снежана Јовановић** и **Даница Ђокић** која нам је испричала:

- Ову трикотажу израђују жена из околине Кучева, предивног предела са обронка Хомољских планина и у долини златоносног Пека, где се одувек гајила традиција ручног плетења трикотаже. Изложба у Ваљеву је под називом „Етно-авангарда“, јер се добар

део колекције заснива на етно-стилу. Покушале смо да инспирацију нађемо у предивним везовима са ношњи, ћилимова и других прелепих рукотворина из наше тредиционалне културе. То је сада и светски тренд, такозвани етно-стил, а и познате светске звезде се враћају плетењу, јер су многи стручњаци препоручили плетење као одличну терапију за смирење нерава.

Оно што мене лично одушевљава то је да се ова трикотажа младима врло свиђа, да они имају осећај и за лепоту наше традиције. Кад год смо се појављивали у свету са елементима наше традиционалне културе, било да се ради о музици, филму па и моди - увек смо имали успеха. Значи то је оно на чему би требало заснивати нашу културу.

Изложба је и продајна са 20 одсто специјалног попуста зато што се одржава у оквиру Тешњарских вечери чији је наш Пожаревац био град у гостима.“

ШКОЛА ТКАЊА

Од 23. августа у Планинарском дому на Медведнику ради Прва летња ткања коју су организовали Завод за заштиту споменика културе и Галерија „Ум-етно-ст“ удружења ликовних стваралаца Ваљева.

Са десетак полазница курс води Бранка Ђурић-Марковић, аутор савремених тканица и креатор модела од ручно тканих материјала.

АРИЈАДНИНА НИТ ОД ЗАВИЧАЈА ДО ВАЉЕВА

Предивни столњаци, шустикле, торбице, џемпери, па чак и купаћи костими могли су се видети на продајном штанду јапанске хуманитарне организације ЈЕН. Жене избегле са Косова и бивших југословенских република, са пуно љубави, својеручно су ткале, штрикале и хеклале све те ствари, које су се на њиховом штанду могле купити за такоређи симболичну суму новца.

„Новац иде женама које израђују рукотворине, а материјал добијају од ЈЕН канцеларије. Значи, вуна, платно, конац, све оно од чега се раде радови су из ЈЕН канцеларије. То је поклон женама које се окупљају и на тим скуповима раде радове. Ти радови су овде сакупљени за продају“, сазнали смо од **Каје Јовановић**, психолога при ЈЕН канцеларији.

Женске вредне руке, машта и уметност заслужни су за богат у понуду рукотворина, а све који су за ово време свратили до штанда ЈЕН-а, дочекале су љубазно жене уз своје радове, а невелика сума новца од продаје њима је добродошла.

С. Петровић

МЕКСИКАНЦИ У ВАЉЕВУ

Концерт фолклорног ансамбла и оркестра КУД „Абрашевић“ био је први после велике француске турнеје. Да је гостовање било више него репрезентативно за наш град и земљу посведочио је и изненадни долазак пријатеља из Мексика. Наиме, „Абрашевићу“ и Ваљеву стигли су пријатељи са којима су наши фолклористи наступали на три међународна фестивала у Француској, два пута заједно.

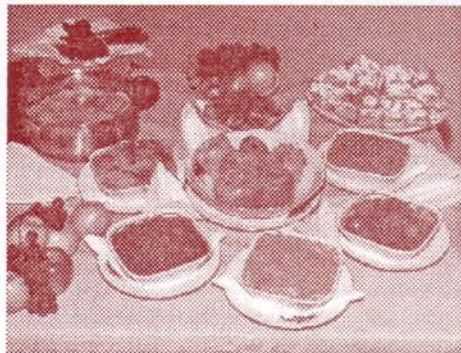
Шесторо фолклориста из Вера Круза и Гвадалахаре, пре повратка у домовину, желели су да још једном виде своје пријатеље у Ваљеву. Из Париза су се упутили у Ваљево рента-каром. Иако без виза, прошли су нашу границу и - стигли на Тешњарске вечери!

Дводневно дружење са абрашевићевцима, поготово ноћ проведена до свитања у „Абрашу“ - памтиће се, барем до неког скорог, поновног виђења.

ПОСТ НИЈЕ ГЛАДОВАЊЕ

Угледни етнолог, мр Драгомир Антонић, стручни сарадник Етнографског института САНУ, приредио је изузетно занимљиву и поучну презентацију српске посне хране, уз одговарајући избор јела које је он лично за ову прилику припремио у ресторану „Стари град“ Јасне и Воје Јовичића, домаћина ове драгоцене Вечери.

Мр Антонић се већ четврт века професионално бави истраживањем народне исхране Срба. Уз књиге народних календара и „Обичајник“, објавио је и „Посни јеловник“ са 50 пробраних рецепата који је, уз дегустацију понуђених јела, био хит за Ваљевце, поготово по цени од само 50 динара.

О посној храни мр Антонић каже да се највише може научити у добрим грађанским и домаћинским сеоским кућама, али, највише у манастирима, јер се у њима пости 200 дана у години. Монаси су зато кадри да искажу сву маштовитост у припреми посне трпезе и довели су је до савршенства.

По Драгомиру Антонићу нема ни здраве ни болесне хране, већ је то питање односа

према њој. Срби нису, како и сами о себи мисле, „ждерачки народ“, јер, у нашим селима (мимо слава) се традиционално здраво храни, са уделом меса тек 50-так дана у години - тачно по научним стандардима светских нутрициониста.

Суштину српске исхране мр Антонић објашњава најпре ставом да пост није гладовање:

- Пост има важну духовну димензију која захтева смирење, ослобађање од овоземаљских ствари; захтева да се не љутимо без разлога, да љутњу прећутимо. Духовна страна поста захтева потпуно одрицање од свега што није добро и што није уљудно. Уз све то, природно, иде и храна.

Сећам се да би мој деда кад поседамо за сто најпре рекао: „Чекај, да се помолим...“ То је суштина - не само молитва, него да човек смирен седи уз сто пола минута и да тек онда почне да једе. Тако се боље и здравије утољује потреба за храном. У томе је духовна и физичка повезаност исхране.“

Још једно драгоцено опажање и сугестија са вечери посвећене посним јелима: најбоља је она храна која се припрема од намирница из сопственог поднебља, из

окужења од 500 метара до највише 300 километара, јер смо, верује се, за њу генетски предодређени. Идеалан посни јеловник се заснива искључиво на ономе што расте и живи око нас! - препорука је Драгомира Антонића, који је управо из ваљевских башта припремио: грчки кромпир и пилав, посни пасуљ (уз напомену: „Три пута више пасуља од црног лука!“), сатараш, мућкалицу, паштету од туњевине, тиквице... За десерт су биле пите од пиринча и печурака. Све скупа, на одушевљење многобројних ваљевских дегустатора и радознале упуте како женских, тако и мушких куvariца.

Љ.К.

СТРАНЦИ НА ГРАДЦУ

Еко Бивак и Еколошко друштво Градац били су домаћини првог међународног радног еко-кампа од 3. до 13. августа у организацији Младих истраживача Србије који су реку Градац понудили заинтересованима у међународној размени за ово лето. Иако је био потврђен долазак осам учесника из исто толико земља, до Градца су стигли њих троје јер су успели добити визе: енглескиња Мишел Валентајн, Финкиња Кати Касонен и Шпанац Рамон Сандрама. Помагали су сколозима Ваљева да се очисти јаз Леличке воденице поред самог Еко бивака. Серија предавања о живом свету кањона приближила им је и на тај начин лепоту ове реке. Замерају домаћинима само што нису више радили.

Тек што су гости испраћени, почела је значајна акција обнављање свих срушених и запуштених воденица дуж 14 километара тока Грдца. Прва од изворишта Градца је воденица Ковачице. Престала је са радом пре три деценије, урушена је а јаз је затрпан. Пошто је воденица на општинском земљишту, са Градом је постигнут договор да максимално помогне изградњу. Пројекат је урадио Тихомир Дражић, архитекта Завода за заштиту споменика културе. Већ је на локацији пристигла извесна количина материјала.

У ове фестивалске дане гост Еко бивака ВАЛБА је Вера Јеремић Колаковић.

Љ. Љ.

МАРИЈАНИН ПОВРАТАК ЛУТКАМА

Разговор у пролазу са глумицом Маријаном Вићентијевић

Сваке тешњарске вечери публици се топлим, домаћинским речима, у тандему са Зораном Божићем Фоком, обраћа глумица Маријана Вићентијевић - децентне, класичне лепоте, појава и манира, тамног и звонког гласа, отмено и истовремено присно.

У кратком разговору пред њен излазак на Летњу позорницу најпре смо је питали:

Како се осећаш у улози водитеља?

- То је за мене врло необично искуство. Морам да признам да оно нема много везе са мојом професијом и много ми је лакше да будем глумица.

Ипак, ово је твој град, ово су твоји Ваљевци?

- Како да не! Врло ми је и драго што сам у овом послу у мом Ваљеву, али бих волела да после две године мог водитељства на Тешњарским вечерима убудуће на том месту буду и друге моје колегице. Иначе, као глумица увек се радо одазивам сваком позиву за наступ у Ваљеву.

Била си врло млада када су пре 14 година почеле Тешњарске вечери. Чег се најпре и најбоље сећаш?

Ја се, зачудо, више сећам рок-концерата него неких позоришних представа. Позориштасам постала свесна мало касније. С тим у вези, желела бих да на овом фестивалу буде више правих, великих професионалних представа, чак спектакла. Жао ми је што ових тешких година Ваљевци имају прилику углавном да виде неке комерцијалне представе, или оне које су намењене

само за мале, отворене просторе. Можда то и није толико до прилагођености просторним условима, па ни финансијским могућностима. Можда би организатори о томе требало да размишљају на време, још почетком пролећа.

- Тренутно се одмарам а, иначе, могу да се похвалим да сам овог лета била на Цетињу, где сам учествовала у раду Интернационалног студија луткарства. Тамо сам видела, доживела и понешто научила, што нису биле у прилици ни неке моје много искусније колеге. Ето, враћам се с луткама у детињство! Почела сам да се бавим и луткарским театром. Желим да у септембру научим да водим марионету - једну од најтежих и најизазовнијих категорија луткарства. Волела бих да прво место где ћу једном моћи да покажем своје марионетско знање буде баш Ваљево.

После четворогодишњег ангажовања у Зрењанину, већ си исто толико година у позоришту „Душко Радовић“ у Београду. Припремаш ли коју нову улогу?

- Нажалост не, јер се мој театар обнавља после оштећења приликом бомбардовања. Прошле године смо поставили Нушићеве „Хајдуке“ и прелепу кинеску бајку „Славуј“ коју бих волела да виде и ваљевска деца.

Радим на томе да се то ускоро и догоди на сцени Дома културе...

Лето у Ваљеву?

- На спомен овог лета обузме ме нека туга, јер видим мноштво младих у мом граду како лутају без воље, циља и смисла... Моје детињство овде било је обележено најдивнијим могућим стварима и доживљајима. Ја тада нисам у Ваљеву знала где пре да одем: на изложбу, концерт, књижевно вече, пробу у аматерском позоришту, рецитаторску секцију... Бојим се да ови данашњи млади људи тако нешто нити имају довољно, нити знају да га препознају и доживе.

Ово где ми живимо не можемо да променимо, али, себе изнутра можемо! Ако ништа друго, можемо да бирамо пријатеље са којима се дружимо, можемо да будемо избирљиви у односу на оно што нам треба и што волимо.

Која су то места и начини твог летовања у Ваљеву?

- Одлазим на базен где, зачудо, нема много свега. Градну се увек радо враћам, али, искрено речено, највише боравим у родитељској кући, јер се на овој страшној врућини лоше осећам.

Љ. К.

ИГРАЛЕ СЕ ДЕЛИЈЕ У НОРВЕШКОЈ

Млади састав „Цез-фикшн“ из Београда у којем су и двојица Ваљеваца: **Марко Милатовић** (клавијатуре), иначе студент кларинета у Новом Саду и **Саша Матић** (труба), ученик цез-одсека школе „Станковић“ и студент завршне године стоматологије, учествовао је од 9. до 13. августа на једном од највећих и најугледнијих светских цез-фестивала у Хагесунду, градићу на северној обали Норвешке. На позив Ува Педерсена, који се бави хуманитарним радом, млади цезери пред долазак у Хагесунд најпре су одржали неколико концерата у Немачкој и Данској.

Фестивал у Норвешкој траје 15 година и на њему су до сада наступиле велике звезде цеза као што су Диди Бриџ Вотер, Николас Пејтон, Баки Пизарели а ове године су били, уз остале, Џо де Франческо трио, брас-ансамбл трубача Лестера Боувија, Нина Фион... Хагесунд, градић од само 30 хиљада становника, на два

острва Северног мора, има чак 30 цез-клубова а у време фестивала њега походи мноштво љубитеља ове музике и туриста уопште.

О утисцима из Хагесунда живописно нам је приповедао Ваљевац Сава Матић:

- Свирали смо са великим звездама на великој фестивалској бини, наступили смо и у неколико цез-клубова као и на тамошњој телевизији. Оставили смо добар утисак. Директор фестивала Гунар Јегер је био задовољан и рекао је да ће нас позвати и идуће године.

Ми смо били убедљиво најмлађи бенд на фестивалу. Посебно се публици у Норвешкој допадају наше цез-обrade народних мелодија, као што су „Играле се делије“ и „Марш на Дрину“. Свиђају им се наши непарни ритмови, тих седам осмина из наших крајева.

Све у свему, први унтернационални наступ нашег бенда „Цез-фикшн“ био је леп и обогатио нас је великим искуством, каже Сава Матић.

ЗЕЛЕНЕ ВЕСТИ

• Завршено је снимање путописа о Старој Планини који ће потписати екипа Дејан Петровић камера, Андрија Кесеровић, асистент, Весна Марковић, редитељ, и аутор емисије и већ обимне серије путописа, Слободан Раковић. Консултант путописа о мало познатој Сувој планини која крије најмању понорницу, једино крдо дивљих коња у земљи и којој припада Сићевачка клисура био је стални сарадник екипе РТС Ваљево, др. Јова Петровић, геоморфолог.

• У јуну је почело истраживање Ваљевских планина по програму Републичког завода за заштиту природе. Пословима током наредних најмање три године руководи магистар Зоран Ђорђевић а у тиму су: оринтолог мр Слободан Пузовић, др Зоран Кривошеј стручњак за флору, др Милан Јоцић технолог, мр Драгана Остојић, шумарство и Слађана Красуља стручњак за споменике природе.

• Сниматељи Мирослав Јеремић и

Душан Ђорђић, овог лета припремају материјал за документарни филм о акумулационим језерима система Лимских електрана, природи и еколошким вредностима и лепотама језера Сјеничко, Златарско-Кокин Брод, Радојинско на Увцу и Подпећког на самом Лиму. Овај камермански тандем има искуства са оваквом темом након снимања филма о реци Тиси пре две године.

• ЕКО ПРОЛЕЋЕ прва је акција коју су заједнички организовала ваљевске еколошке и природњачке организације: Истраживачко друштво Владимир Мандић Манда, Планинарско оријентациони клуб Ваљево и ЕКОД Градац уз свесрдну помоћ Истраживачке станице Петница. Анкета која је у тој акцији урађена у средњим школама и учешћем грђана уз помоћ зеленог телефона 225-188 показала је да је за Ваљевце еколошки највише угрожена свест, а потом следи листа: Јаз, Кожара,

дивље депоније, мало паркова, контејнери...

• Велика сензација лане у ланчкој и стручној јавности било је откриће преко километар и по Дегурићке пећине пролажењем кроз пет сифона и четири језера. Заслужни за овај подвиг су спелеолози и рониоци ваљевских друштава ВМ МАНДА и ПОСЕЈДОН - Бојан Скареп, Ана Ранковић, Горан Читаковић и Жељко Петрић.

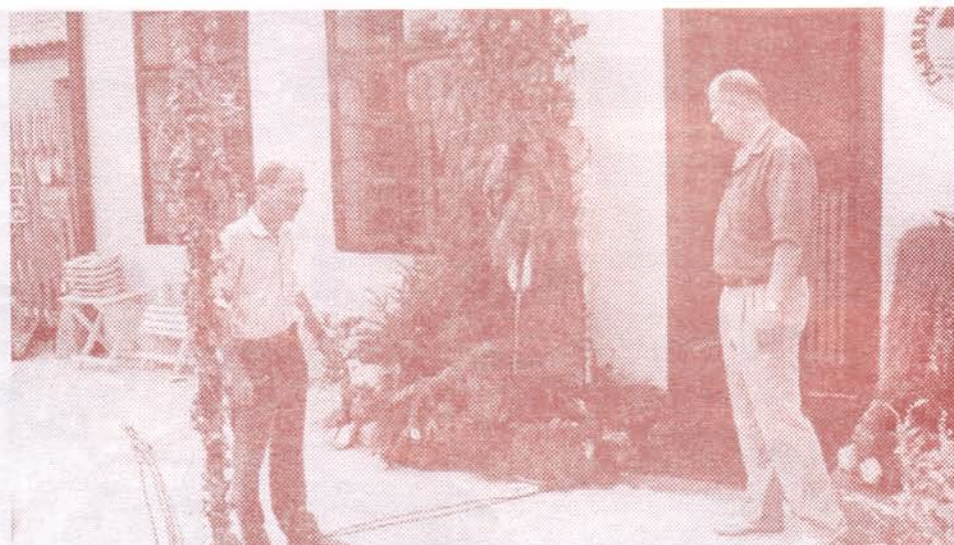
... Жаклина Марјановић, биолог, магистрала је пролетос са темом „Гљиве кањона Трешњице“ и одмах потом добила стипендију на Хајделбершком универзитету да настави истраживања гљива. Жаклина је уредник еколошких програма Истраживачке станице Петница и активан члан Гљиварског друштва Ваљево. Студија о гљивама Трешњице резултат је првог студиозног истраживања тог света у кориту ове углавном непознате реке и део обимнијих истраживања на целом подручју Ваљевског краја.

ПОД КЛОБУКОМ ЕКОЛОШКОГ БАЗАРА

Сви се слажу да без Драгића Томића не би дошло до тако плодног окупљања заљубљеника природе, гљива, лековитог биља. Два друштва - Гљиварско и Друштво за проучавање лековитог биља за непуних пар година отвара се према јавности садржајним и добро утемељеним програмима. Све је то видљиво у заједничком седишту оба Клуба у пасажу који повезује Десанкин Трг са улицом Андре Савчића. Клуб, у просторији старог кућерка, препун је драгоценог писаног и штампаног, хербарског али и кулинарског блага. У њему можете купити високо цењена немачка, енглеска, словеначка издања о гљивама, биљкама, цвећу, приручнике за уређења башти, дворишта. Сво то благо је за лепоту хедонисте и гурманске сладокусце јер полице попуњавају и производи Србија шума од гљива, зачини, чајеви.

Оно што највише задивљује је издавачки програм. Дипломирани инжењер шумарства, Драгић Томић, познат иначе последњих година по неколико значајних издања о гљивама и „кључевима“ за гљиве, има највише наслова у добро замишљеној библиотеци у којој можете наћи и дела Владе Лазича и Срђана Живића, такође инжењера шумарства. Свакодневно, у клубу можете сазнати како теку припреме за брошуре о тартуфима и леко биљу, али и за први „наш“, кувар самониклог биља. Прави подухват већ сада се то наслуђује, је припрема монографије лековитог биља Ваљевских планина који је на овом дуготрајном послу окупио биолога Наду Божић, фотографа и сниматеља Мирослава Јермеића, стручног сарадника ИС Петница Марка Сабољевића, студента Бојана Ђурића... Слајдови, идентификација, утврђивање реона, распрострањеност, Надина ботанички цртежи, наравно... Успут, припрема се материјал и за гљиве. Било је, кажу након сваког повратка са терена, неодољиво забележити, снимити, прикупити и део тог света.

Од Драгана Недељковића, који изгара у клубу, увек нешто ново сазнате и научите, али и од сталне поставе ових ентузијаста Славољуба Ђурића, Јеше Ерчића. Женски део ентузијаста

употпуњују фармацеути Снежана Јовановић, Мира Урошевић...

Из погона Шумарије у Вујиновачи стиже свежа буковача. Приступачна је цена и није тешко погодити - зачас нестане! Ако нисте баш умешни у припремању, понудиће вам се ефектни мали кувари. Репенти проверено добри, домаћег укуса и домаћег искуства.

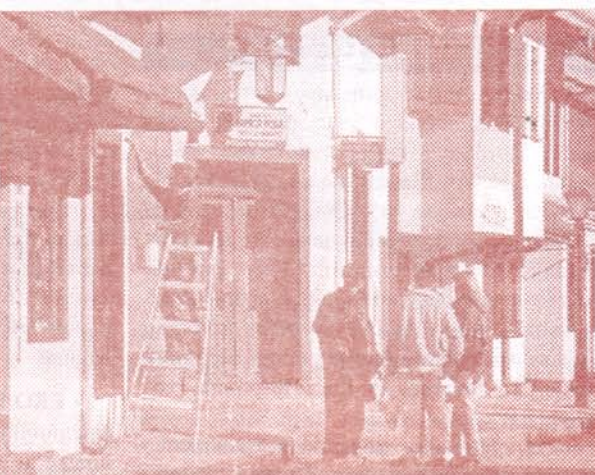
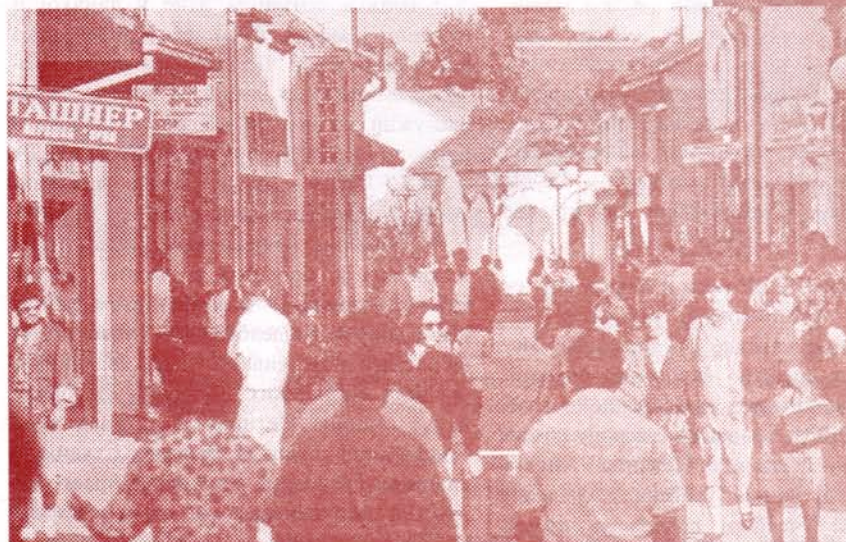
Посебан програм је кућна галантерија, ако такав термин постоји. Пензионисани шумар Влада Филиповић, мајсторски прави полице, столице и столице разних величина и намена, полице, чанчиће, рамове за слике и шта све не. Мирише, жути се, бели, вешто обрађено дрво, лаке и лепе конструкције, једноставног дизајна. Само у Еко базару можете набавити минисушаре које би као што би ваљало са разбојем требале да заузму оно друго од четири кућна хошка праве домаћинске куће.

Ова оаза чуда и лепоте природе и људи, место је где на пример добијете све информације о невиђеној суши, стоци која пасе шуму јер је трава изгорела, изворима који су пресушили, вести

из села и града, о чудесним сазнањима о природи и живом свету. Све то у удобним столицама мајстора Владе, окрепљујући шум воде из старих пањева, у сред мале шуме укреног биља, чај свих могућих комбинација, МИВЕЛУ. Искрено препоручујемо биљарицу, седефовачу и мелисовачу - опојна пића из тајних реторти мајстора под клобуком Еко базара. Њима ћемо, сигурна сам пожелети, уз зелену здравицу, успешне Пете ДАНЕ ГЉИВА, 7. и 8. октобра на Дивчибарама, манифестацију-првенац страсних ваљевских гљивара.

Ових врелих ноћи, бити у клубу Гљивара и биљара, под сјајем звезда-доживљај је за оне одабране. Котлићи са гљиварским специјалитетима ускоро стартују. Уз опојне и миришљаве ђаконије, бар на кратко, бићете у дослуху са тајнама природе и дрвеним прешима. Проверите ако не верујете, Еко базар са свим чудима и изненађењима је увек отворен.

Љ. Љ.

... и десна обала Колубаре

Лева...

Велибор Берко Савић СУНОВРАТ

Место радње: Штјаб I армије српске војске, Пећ, Косово и Метохија.

Време радње: Крај новембра и почетак децембра 1915. год.

Д о з а ђ а ј: Први светски рат.

Радна соба војводе Живојина Мишића, командантa армије.

МИШИЋ

Ми Срби као да смо јели бунике. Ил' смо глупи ил' смо наивни. Уместо нас други закључују уговоре о коалицијама, о заједничким акцијама, а нас само о томе обавесте. Нас у уговору нигде нема. Нити су нам савезници дали ма какве гаранције нити су наши то тражили. Чудо једно!

ШТУРМ

Савезници су и у Балканским ратовима имали више симпатија за Бугаре. У време српско-турског рата Француска је дала велике кредите Бугарској.

ЖИВКОВИЋ

И Енглези бољи нису били. Подржавали су бугарске аспирације на рачун других балканских народа.

МИШИЋ

Све је то тачно. Али, људи, главни узрок овом стању не лежи у војној већ у политичкој области. Нити је влада створила војсци повољне услове за дејства, нити су савезници били везани ма каквим писаним уговором. У том грму лежи зеп.

СТЕПА

Тешко оном ко не ради у своју корист него га други обрћу по својој вољи.

МИШИЋ

Када су велике силе рачунале на мали народ, питам ја вас, господо? Само онда кад је то било у њиховом интересу. Да им чувамо леђа и да им послужимо као жртвенд јагње.

ШТУРМ

Вук на овцу вазда право има.

Велибор Берко Савић

СУНОВРАТ

Драма из живота
Војводе
Живојина Мишића

ЖИВКОВИЋ

Никад се нећемо опаметити. Уместо да наше учешће у овом рату условимо одговарајућом помоћи, ми смо се задовољили центлменском речи тих наших, назови, савезника. Нису они нама никакви савезници кад су нас у ово увалили.

МИШИЋ

Ако изгубимо овај рат, све нас овај наш сироти народ треба да обеси на сред Теразија.

Као наук онима који ће доћи после нас. Ако и они не падну у исте грешке и заблуде.

ШТУРМ

Ми Срби смо велике наивчине. Позивамо се на историју као учитељицу живота, а онда опет падамо у исту ступицу, као зечеви у гвожђа.

СТЕПА

Карађорђеви устаници су се борили против Турака пуне две године, да би тек тада Руси ступили у савез са Србима. И то онда кад су заратили са истим непријатељем.

МИШИЋ

И та братска љубав није дуго потрајала. Пред рат са Наполеоном Руси су чланом 8 Букурешког уговора једноставно продали Србе Турцима. Нису ни прстом мрднули да им помогну 1813-те, већ су нас оставили Турцима на милост и немилост. Ни тај покољ нас није опаметио.

ЖИВКОВИЋ

Садашњи савезници нам обећавају да ће нас нахранити, организовати и снабдети оружјем, муницијом и осталим потребама, а онда ће нас гурнути у нову авантуру.

ШТУРМ

Какво лицемерје. Прво су нас гурнули у кланицу да добро искрваримо, а онда нам, ако неко остане жив, нуде ињекцију за опоравак са укусом патриотизма. Не цркни магарче до зелене траве...

Божин Јаневски: ЦРНА ПЛАНИНА

Црна планина

Кад завлада снежно ропство, Црна Планина се може подичити вуковима као што се, преко лета, дичила хајдучима. Вукова је било много више од потоњих. И већи су страх задавали. Баш као хајдучи преко лета, вукови су зими силазили и у најнижа села, све до на искрај вароши Ваљева.

У нека су се села, Бога ми, морали и попети. Толико су висока.

Тамо су, са првим мраком, гребали по истањеним вратима чатмара и торова и пели

се на кровове под дебелим снегом.

Од тог гребанја (гребла), мала деца су губила глас тек што су проговорила. Старци су, од ужаса, гутале распаљене луле а ситне, брдске кравице губиле су млеко.

Млађе удовице су, од страха, примале у кревет прво мушко које наиђе. Тек да нису саме у кући и без мушке заштите...

Због тога је и настала овде омиљена псовка: „Јебло те гребло!“

ЗАНАТЛИЈЕ У ТЕШЊАРУ

Некадашња Улица Обреновића, пре тога Главна чаршија, а још раније Тесни Сокак, била је пуна занатлија, угоститеља и трговаца.

Почињемо левом страном улице: прва зграда – Живота Васиљевић, воякар, мало узбрло Милорад Тодоровић, опанчар, звали „Рогоња“, па опет опанчар Чедо Софронијевић. Па опет опанчар Милишко Ристивојевић (у дућану је касније радио Боћа берберин), затим вуковлачара Рапе Селаковића, шустерска радња Новака Милошевића, молерско-фарбарска Александра Улма, Адама М. Читаковића, молера и фарбара, Радомир Јечменица, пекар, па Добросав Панић, „Гурман“, произвођач искључиво „слатке робе“: бурек са јабукама, са пекмезом и другим.

Горњи део улице почиње Јованом Д. Велићем, поткивачем, или, како је позивао старим именом, палбантом. Следе Марјан Марјановић, четкар, „Пексим“, односно Петра Савковића кафана са пекаром у којој је касније радио „Јагодинић“, што ће рећи Велисав Аврамовић. На самом крају улице, с леве стране, је Живко Миладиновић, абација, звали „Коцелеван“, иако је рођен у Ваљево. Неколико година радио је у Коцелеву, па му је дат надимак који су носили и његови синови Мића и Бора.

Десна страна улице почиње браћом Краљевић, опет опанчарима, у којој је радио касније радио Никола Митровић, обућар. До ове радње Захарије, односно пекар Зарија Арсенијевић, па лимар, односно клошфер Васа Ковачевић „Чукало“, па опанчар Чедо Михаиловић који је у свом дућану животно био припадник три вере: православне по рођењу, католичке после женидбе са Јулом Дасовић а на крају је заједно са Јулом постао адвентист.

Ишавши уз улицу, наилазимо на Чеду Живковића, абацију, затим на Данила Стојановића, лимара, па на чувеног бомбодеру Арифа Бегзатовића. Онда наступају две опанчарске радње: једну држи Милосав, који у два брака има осморо деце, а ортаци су му Тодосије Филиповић са песторо и Недељко Живковић, звали „Зец“ са десеторо деце. Укупно у три власника двадесет троје деце, а ове две радње хране жене и децу и раднике њихове. На средини улице Недељко звали „Ребелан“, бојација, који је цркавао радехи да издржи конкуренцију Миливоја Нешића, који је поред бојацијеког посла умео да прави и одличне четке.

И, на крају, пекар Милан Јовановић који је хранио и тридесетак зидарских радника јелима печеним у великим каменним суловима у којима се иначе пеку прасад и јагњад.

Од ових мајстора, изгледа да је највише радио Новак Милошевић, обућар или шустер, који је почео да ради у кафани „Радикал“ као спољни момак па Спасовдан 1920. године и терао док није напунио готово седамдесет година рада.

Треба још рећи да је Марјан Марјановић ухапшен 1945. године зато што је правио четке без одобрења. У логору западне Србије, који се налазио у артиљеријским касарнама на крају Карађорђевог пута, Марјан је направио велики број четака особљу логора. Није било тешко за сировине, јер је имало неколико стотина коња којима је из репа чупкана „сировина“. После се вратио у свој хумез уз магациу Благоја Ђукановића. Кажем хумез, јер се видело само кад су врата отворена, пошто није на радионици имало прозора.

Треба рећи да је неколицина од ових занатлија имало добру децу, међу којима је било и врних интелектуалаца. Тако је син чика Живка „Коцелевца“, Мића, завршио економски факултет, Мара, ћерка Зарије пекара, вишу економско-комерцијалну школу у Загребу, син Николе Митровића, Мирослав, завршио је медицински факултет, Чедо Живковић је на економском факултету школовао ћерку Зорницу, а на медицинском сина Владу, а син Тодосија Филиповића, Борисав, завршио је технику и био хидроинжењер. Многи су постали успешни људи у занатима, трговини, угоститељству, здравству и другим делатностима.

Тешњарска свадба 4. октобра 1925. Младозења: Бранко Обрадовић, трговац из Ваљева; Млада: Персида Паупковић из Белојаша, учитељева ћерка

ТГ ВЕСТИ • ТГ ВЕСТИ • ТГ ВЕСТИ

• Завод за заштиту споменика културе у Ваљево и Галерија Удружења ликовних стваралаца „Ум-етно-ст“ у Тешњуру организују од 23. до 30. августа Летњу школу ткања „Бебића Лука - Пустиња“. Са најмање десет полазника (јер је толико разбоја, али постоји могућност и обуке у више смена) радиће Бранка Марковић-Ђурић, Ваљевка која важи за једну међу најугледнијим креаторима савремених тканица и модног дизајнера са рукотворним тканинама. Летња школа ткања радиће у Планинарском дому на Медведнику.

• После првог сјајног циклуса „Поетика града“, сваког другог четвртка у Галерији „Ум-етно-ст“ у Тешњуру и током лета настављају се окупљања у пријатном простору који је истовремено и клуб Удружења ликовних стваралаца Ваљева. Прво летње вече у Тешњарској галерији учинила је занимљивим млада сликарка Тијана Никитовић, казивањем о свом студијском боравку и раду у Екс ан Провансу, родном месту Пола Сезана. Били су ту сликар Дејан Богојевић из Рајковића и песникиња Милица Гладих из Новог Сада, вечерње уз фруле и двојнице Мирчете Ракића, а прошлог четвртка уз фламенко музику са гитаре Драгана Николића.

• РТВ „С“ у Ваљево прошле среде је обележила своју прву годишњицу, уједно и усељење у ново, обновљено здање старог магацина на Тргу кнегиње Љубице. Осим ове младе медијске куће, у оквиру РТВ „С“ почео је да ради и први Интернет центар у нашем граду.

• После НАТО- бомбардовања Радио Ваљево, последњег дана Тешњарских вечери, поново са два програма на FM таласима. На Маљену уместо уништеног киловатног предајника, монтиран предајник дупло јаче снаге. Други програм на 105,6 мегахерца. Средства су обезбедили: за предајник (40 хиљада ДМ) Дирекција за обнову земље и СО Ваљево за антени систем (8 хиљада ДМ)

ТЕШЊАРСКИ ГЛАСОНОША

Издавачи

СО ВАЉЕВО

ТУРИСТИЧКА ОРГАНИЗАЦИЈА ВАЉЕВО

Припрема

Редакција Радио-Ваљева

Уредници

Живорад Јанковић

Љиљана Кецојевић

Фотографије

Верољуб Поповић

Душан Јовановић

Златомир Марковић

Драган Тадић

фото-документација ИАВ

Тираж

1000

Штампа

ГРАФИТИ, Ваљево

Излази у дане Тешњарских вечери